

ЛЕГЕНДИ КНЯЖИХ ПАЛАЦІВ ВОЛОДИМИРЦЯ

Раніше я не переймалася так історією, допоки до моїх рук не потрапили старі архіви з села Тутовичі. Ще одну неоціненну книгу польською мовою передав учений-фольклорист, дуже високоосвічена людина, священик із Антонівка Михайло Бенедиктович Феськов. Він показав мені товстий фоліант теолога Лебедева, 1911 року випуску, в якому зазначалося: 1 квітня православний християнин не повинен сміятися, бо в цей день євреї розп'яли Ісуса Христа. А в нас цей день - День сміху...

Ще цей святий чоловік, який знав кілька мов і гарно співав польських та литовських пісень, передав перший залізничний путівник по Волині, виданий у Пінську в 1929 році. У ньому - вся історія Волині, зокрема зазначається, що Литва у 1366 році забрала «польські землі» і встановила кордони від містечка Володимирець до Ратно (Рокитнівський район). У це можна було б і не вірити, якби не карта. А на тій карті по Володимиреччині більше десятка княжих місць, замків. Виявляється, палац Красицького, наш панський маєток, - третя споруда на місці «княжого острога», оборонного пункту. А ще не вірилося, що у нашому краї в 14-ому столітті знаменитими були княжі маєтки у Великих Цепцевичах, Тутовичах і так по ріці Горинь аж до Прип'яті.

Найбільше мене цікавив Володимирець. Аж не вірилося, що у кожному розділі згадується наше містечко. «Ой, - думаю, - може, якась помилка. Ну в яке порівняння можуть іти Володимирець і Луцьк?» А виявляється, зв'язок є. І тісні між ними стосунки. І все це - через торгівлю, банки та гроші.

Як свідчать історичні дані, у нашому райцентрі діяла «адміністративна кошельня». І далі описується, як із Володимирця «Латинське скупче товариство» перебралося до Луцька. Як будувалися костьоли? Який склад населення переважав у той чи інший період? Які і проти кого були повстання? І про літературу є там відомості, і про багатих людей, про художників і театри. А вже про торгівлю, то інформація, так здалося, де треба й де не треба.

Значне подивування викликав факт, що у селі Липне, неподалік Володимирця, реставрували костел у 1800 році. На тій же сторінці - у Висоцьку костел оновлювався у 1808 році. І це, зазначу, - видання дореволюційної пори! А як описується княжий палац у Цепцевичах? «Нова будівля перетворилася на руїни. З неї вирвали те, що могло знадобитися власникам часток на нові будинки: гарний паркет, мармурові комини, вікна і двері, аж до останньої дощечки, до останнього цвяха. Мальована стеля, мозаїчні стіни зустрілися з вітром, снігом і руйнуванням... Неподалік колись розкішного княжого палацу ще проживає убога графиня, господарка із графом, родичем Наполеона, який не розуміє ніякої мови, окрім своєї...» Це вже - слова Юзе-фа Ігнація Крашевського, подані у «Спогадах з Волині, Полісся і Литви». Наш знаменитий Юзеф Крашевський, який жив у Городці, описує велике місто, княжий Степань, його людність та устрій. А ще - Осову Фелінського. «По дорозі минув Степангород, старовинне, запевне, поселення, що лежить серед найдикішого Полісся...» їдемо до Осови, яка колись була власністю поета Алоїза Фелінського, автора «Лодгарди» та «Барба-ри», що ставилися на сцені у Вільно (Вільнюсі). І далі йде текст листа, датованого 20 лютого 1820 року. «... мушу повідомити, що А. Фелінський у перший день Великого посту раптово помер. У вівторок на Заговини був дуже веселий, а через день, повернувшись з концерту з Городця, ще слухав сина урок латині. Наступної ночі вже не жив. Зранку учні першого відділу польської літератури довго чекають його в залі. Прибігають до нього додому, заходять - і бачать скоцюрблену руку біля дзвінка...

Розтин показав, що були хворі легені. Похорон відбувся в неділю у Цепцевичах. Граф Ян Тарновський, сенатор, каштелян Царства Польського, ксьондз Василь Собкевич, капелан ліцею, ксьондз Алозій Косинський, Ян Совін-ський та учні вшанували своїми голосами його пам'ятні заслуги. Ксьондз Антонович, колишній учень покійного, виконав релігійний обряд». Та повернемося до путівника по Волині. На сторінці 179 є розділ 10.

«Ковель-Чарторійськ - Сарни-Остки». Уже на 184-й сторінці про Володимирець іде означення, що станом на 1926 рік у містечку (без хуторів) проживає 2000 людей, із них половина - євреї. Описуючи будівництво вузькоколійки росіянами до Кухотської Волі, зазначають і грошовий внесок євреїв Володимирця. Ресторани мали Ліля Краль і Кузьма Кулешув. Туди рекомендували звертатися подорожнім, щоб гіюсти і переночувати. Йде історичний опис переходу замку від одного господаря до іншого. Панський маєток графом Красицьким був перебудований, зазначає путівник. Тема історичних місць нашого краю не закінчена. І тут мова йде не про панів, які щось залишили по собі на цій землі. А найбільше акцентуємо увагу на ті історичні цінності, що нам залишені. Палац Фердинанда Красицького у стилі «ампір» - унікальне архітектурне явище у далекому від торгових шляхів інтернаціональному містечку Володимирець. Від нас багато чого «окривала» влада. Багато чого приховує і сама історія. А нині... Нині так само втрачаємо історичну цінність, палац Красицького, як колись у Цепцевичах -княжий двір.

Допоки у маєтку Красицького діяли Свято-Миколаївська церква і дитяче козацьке товариство, доти був певний порядок. І дах ремонтувався, і до кожного свята прибиралося. А сьогодні? Там уже немає церковних лавочок. На другому поверсі - відкриті і побиті вікна... Невже люди не розуміють, що сьогодні такого палацу ніхто нам не побудує? Дав Бог щастя, та... неосвіченим!

Ця історична пам'ятка чекає допомоги. У це історичне місце так і проситься культура. Цей храм спресованого часу вмістив би у своїх стінах районний музей з відділами історії, фотографії, ремесел, визначних людей, природи, етнографії, документації, літературної та історичної спадщини. Наш тісенький музейчик, можна сказати, поривається туди, де продовжують жити «легенди палацу Красицького». І ми зобов'язані їх зібрати та зберегти.

Галина ТЄТЄНЄВА.

